

Gudofo (ꠄꠤꠎꠤ): Değerin ve Onurun İhlali

"Ey insan, kendini tanı! Çünkü sen, Tanrı'nın suretisin. Rab'ının suretini hor görme; çünkü onu küçümsediğinde, gerçekte kendi öz benliğini aşağılamış olursun. Her şey sonunda kendi aslî kökenine döner; hiçbir şey, ebediyen kendi kaynağından kopuk kalmaz. Senin asıl kökün de Tanrı'nın suretidir. Sakın onu değersizleştirme! Çünkü Rab, senden bunun hesabını soracaktır." ¹

Her kültür, ortak yaşamı ve insan ilişkilerini düzenlemek için birtakım değerlere ihtiyaç duyar. Bu değerler, toplumun yalnızca hukukunu değil; vicdanını, dilini ve ahlakını da inşa eder. Süryani kültüründe vicdani ve ahlaki ölçülerin dışına çıkan, yapıcı olmak yerine değerleri çiğneyen ve saygın olanı değersizleştiren tutumlar **gudofo/gudapa (ܩܕܘܦܐ)** kavramıyla ifade edilir. Zira Süryanicede kelimeler sözlük anlamlarıyla yaşamaz; her biri, yüzyıllar içinde şekillenmiş bir ahlak ve hikmet anlayışını da taşır.

Süryanicede **gudapa / gudofa** (ܩܘܕܦܐ), kökü **ܩܕܦ** (gdap/gdaf) fiiline dayanan; hakaret etmek, aşağılamak, küçümsemek, değersizleştirmek ve değere dil uzatmak anlamlarını taşıyan çok katmanlı bir kavramdır. Bu kökten türeyen **mgadfono / mgadpana** (ܡܓܕܦܢܐ) ise, sadece kutsala hakaret eden değil; kutsalı hor gören, hakikati, saygınlığı çiğneyen; adaleti ve insan onurunu küçümseyen, öz değerini da eksilten kişiyi ifade eder.

¹ אֵל וְעֶבֶד לַפָּנִים : הִיא כְּחֹמֶת מְכֻלָּה . בְּרַחֲמֵיךָ יְיָ , לִי לִחְיוֹת :

وَجَاءَ جَلْدَةُ لَيْسَ دَظْلِي . كَلَّ حَمْرُ فَمَ لَهْلَهْ : دَلْ فَدَا لِيحْ حَمْرُ .

❖ ഭൂമി വൃക്ഷ , തലച്ചോറ് വ : ഒന്ന് നൽകട്ടെ എല്ലാ നാളെ

Gudofa (ﻏﺪﻭﻑ) değerli olanı değersizleştiren bilinç ise, **mgadfono** (ﻣﻐﺪﻓﻨﻮ), duyguları, tepkileri ve nefsi dizginlemek yerine bozuk bilinç ile davranan insan demektir. Bu sebeple **gudofa** veya **mgadfono**, sadece kötü söz söyleyen değil; değeri inkâr eden bir bilinç hâlidir². Bu bilinç, önce dilde başlar; sonra bakışa yerleşir, davranışa dönüşür ve nihayet karakteri şekillendirir. Çünkü insanın dili, çoğu zaman yüreğinin aynasıdır.

İlk bakışta bu kavram, yalnızca Tanrı'ya veya ibadet mekânlarına yönelik hakaretleri ifade ediyormuş gibi düşünülebilir. Oysa Süryani hikmet geleneğinde kutsalın sınırları çok geniştir. Kutsal, yalnızca kilisede bulunan değildir; insanı insan yapan, hayatı anlamlı kılan ve vicdanı ayakta tutan her değerdir.

İnsanı aşağılamak, haysiyetini ayaklar altına almak, kişiliğini değersizleştirmek, iftira yoluyla itibarını zedelemek veya onu bir araç olarak görmek, sadece bir kişiye karşı yapılmış haksızlık değildir. Bunların her biri, insanın öz değerine ve onuruna yönelmiş bir saldırı olarak görülür. Bu nedenle insan onurunu inciten her davranış, **gudofa** (ﻏﺪﻭﻑ) kavramının ahlaki ufku içinde değerlendirilir. Çünkü insanın değeri sonradan kazanılmış değildir; değeri, yaratılışıyla birlikte kendisine verilmiştir. Onuru ise, toplumun ona bahsettiği bir unvan ya da makamın sağladığı bir ayrıcalık değil, Tanrı'nın insana yüklediği ilahi değerdir. Bu değer farkında olarak yaşayan insan, hem kendisine hem de çevresine karşı

² **Mazlono** / **mazlana** (ﻣﺰﻟﻨﺎ) ile **mgadfono** / **mgadpana** (ﻣﻐﺪﻓﻨﺎ) arasında ince anlam farklılıkları var. **Mazlono**, insanı veya bir değeri küçümseyen, hafife alan ve gereken saygıyı göstermeyen kişiyi ifade eder. **Mgadfono** ise bundan daha ağır bir anlam taşır; kutsal olanı, hakikati ve Tanrı'nın suretini taşıyan insanın onurunu bilinçli olarak aşağılayan, hor gören ve değersizleştiren kişidir. Kısacası, **mazlanutha** (ﻣﺰﻟﻨﯘﺗﻪ) daha çok saygı eksikliğini ve kibri ifade ederken, **gudapa** (ﻏﺪﭘﺎ) kutsala ve ilahî değerlere yönelmiş bilinçli bir hakaret ve ihlali ifade eder.

daha üretken, yapıcı ve kolaylaştırıcı olur. Varlığıyla yük olmak yerine yük hafifletir; engel çıkarmak yerine yol açar; yıkmak yerine onarır.

Ne var ki böyle bir bilinç, insanı hayatın zorluklarından muaf kılmaz. Aksine, hangi makamda veya konumda bulunursa bulunsun, iyi niyetle, dürüstlikle ve yapıcı bir ruhla hareket eden insanın; başkalarının farklı güdüleri, çıkarları, önyargıları, kıskançlıkları, yanlış algıları veya benlik davasının neden olduğu başatlık hırsları nedeniyle zorluklarla karşılaşması çoğu zaman kaçınılmazdır. İnsan kendi niyetini temiz tutabilir; fakat başkasının niyetini, algısını veya davranışını belirleyemez. Bu nedenle insanın kendi değerinin farkında olması, başkalarının değerlendirmesinden bağımsız bir sağlamlık kazandırır. **Gerçek onur, herkes tarafından takdir edilmekten değil, insanın kendi yaratılışındaki ilahi değere sadık kalmasından doğar. Başkasının küçümsemesi bu değeri azaltmaz; başkasının övgüsü de onu artırmaz. Çünkü insanın değeri, başkalarının dilinde değil, varlığının kendisinde kök salmıştır.**

Ancak insan onurunu değersizleştiren toplumda önce dil sertleşir; ardından vicdan körelir. Saygının yerini küçümseme, hakikatin yerini alay, merhametin yerini öfke alır. Böyle bir zeminde insanlar birbirini dinlemek yerine yaralamaya, anlamaya çalışmak yerine aşağılamaya başlar. Çünkü kutsalı yitiren toplumlar, sonunda insanlığı da yitirirler.

Bugün belki de en büyük **gudofa**, taşlara değil, insanın kalbine yönelendir. Bir mabedin duvarlarını yıkmak elbette ağır bir kötülüktür; fakat bir insanın umutlarını, haysiyetini, yaşama sevincini, umudunu, güvenini ve onurunu yıkmak da en az onun kadar yıkıcıdır. Çünkü gerçek medeniyet; değeri çoğaltan, insan onurunu koruyan; özgünlüklere ve farklılıklara saygıyla yaklaşan bir bilinç üzerine yükselir. Hakikate saygı, adalete bağlılık, vicdan ve insan haysiyeti korunmadıkça hiçbir toplum gerçek anlamda güçlü olamaz.

Tanrı'nın suretini taşıyan insanı aşağılayan dil, sonunda kendi öz değerini de kaybeder. Çünkü kutsala saygı, göğe bakmadan önce insana bakmayı öğrenmekle başlar. Ninovali Mor İshok (613-700) “**Kendini tanıyan kişi, ölüleri diriltten kişiden daha büyüktür**” derken bu gerçeğe dikkat çeker. Dolayısıyla Süryani kültüründe kutsal, yalnızca Tanrı'nın adı, mabedi değildir. O'nun iradesini, hikmetini ve sevgisini yeryüzünde görünür kılan her hakikattir. Bu yüzden hakikat kutsaldır. Adalet kutsaldır. Merhamet kutsaldır. Emanet kutsaldır. Vicdan kutsaldır. Ve bütün bunların merkezinde, Tanrı'nın suretinde yaratılmış insan vardır.

İşte bu nedenle bir insanı aşağılamak, salt ona zarar vermek değildir; taşıdığı ilahi mührü küçümsemektir. İnsan onurunu çiğnemek, yaratılışın kutsallığını inkâr etmektir. **Gudof** tam da bu noktada, bir günah olmaktan çıkar; varoluşun kutsallığına yönelmiş ahlaki ve ruhsal bir saldırıya dönüşür.

Elçi Yakup bu gerçeği çarpıcı bir şekilde dile getirir: “**Dilimizle Rabbimizi över, yine onunla Tanrı'nın benzerliğinde yaratılmış insanlara lanet ederiz. Aynı ağızdan hem övgü hem lanet çıkıyor. Kardeşlerim, bu böyle olmamalıdır.**” (Yakup 3: 9-10). Aynı ağızdan hem övgü hem hakaret çıkmasının kabul edilemez oluşu, insanın ilahi suret taşımasından kaynaklanır. Tanrı'yı yüceltirken O'nun suretini aşağılamak, insanın kendi içinde parçalanmasıdır.

Mesih ise bu hakikati daha da derinleştirerek bu anlayışı daha da ileri taşır: “**Bu en küçük kardeşlerimden birine yaptığınızı, bana yapmış oldunuz.**” (Matta 25: 40). Bu ifade, insan ile Tanrı arasındaki ilişkiyi bambaşka bir ufka taşır. İnsana yapılan her iyilik Mesih'e yapılmış sayıldığı gibi, insana yönelen her bilinçli aşağılamanın da ilahi huzurda bir karşılığı vardır. Böylece insan, yalnızca ahlaki sorumluluğun değil, ilahi karşılaşmanın da mekânı hâline gelir.

İnsana yönelen her merhamet Tanrı'ya yükselirken, insana yönelen her bilinçli aşağılama da ilahi düzene karşı işlenmiş bir suç olur.

Aziz Mor Efrem (306-373), insanı "**Tanrı'nın yeryüzündeki canlı sembolü**" olarak görür. Ona göre insanın değeri, sahip olduklarından değil, taşıdığı ilahi nefesten gelir. Bu nedenle insanı küçümsemek, yaratılış ilahisini susturmaya çalışmaktır.

Ninovalı Mor İshak (613-700) ise merhameti Tanrı'yı tanımanın en güvenilir ölçüsü sayar. Onun öğretisinde katı bir yürek, yalnızca insanlara değil, hakikatin kendisine de kapanmıştır. Merhametsizliğin hâkim olduğu yerde kutsalın dili susar; kutsal ile bağını koparan insan, zamanla kendi vicdanına da yabancılaşır.

Altın Ağızlı Mor Yuhanna (347-407) ise dil konusunda son derece keskindir. Ona göre Tanrı'nın tapınağını yıkmak ağır bir suçtur; fakat yaşayan tapınak olan insanın onurunu yıkmak daha büyük bir günahdır. Çünkü taşlardan yapılmış mabetler insan için vardır; insan ise ilahi sevginin yaşayan mabedidir.

Bütün bu söylemler aynı hakikatte birleşir: **Gudofogudapa**, yalnızca küfür değildir; kutsalı, değeri, onuru değersizleştiren bir bilinçtir.

İnsan onurunu küçümsemek **gudofogudapa**'dır.

Hakikati eğip bükmek **gudofogudapa**'dır.

Adaleti çıkar uğruna feda etmek **gudofogudapa**'dır.

Emeği sömürmek ve emek hırsızlığı **gudofogudapa**'dır.

İyi niyeti suistimal etmek **gudofogudapa**'dır.

Tevazuu görgüsüzlük görmek **gudofogudapa**'dır.

Merhameti alay konusu yapmak **gudofo veya gudapa**'dır.

Çünkü bu bozuk tutumların her biri, yaşamın akışına ve ilahi düzene zarar verir. Böyle bir zihniyet, kutsalın anlamını yitirmiş; insanı nesneye, hakikati çıkara, vicdanı sömürüye ve insanı mağduriyete indirgeyen bir anlayışın taşıyıcısıdır. Böyle bir insan, başkasının onurunu zedelerken aslında kendi ruhunun aynasını da kırmaktadır.

Süryani irfanı insanı inciten dil yerine onaran dili; aşağılayan bakış yerine merhametle gören bakışı; öfkeyi değil, özdenetimi önerir.

Belki de çağımızın en büyük **gudapa**'sı, kutsalı inkâr etmekten önce insanın kendi öz değerini unutmuş olmasıdır. Zihniyette ve uygulamada emanet bilinci gelişmediği sürece, ne hukuk adaleti tam sağlayabilir, ne bilgi hikmete dönüşebilir, ne de ibadet gerçek anlamda hayat verebilir.

Unutulmasın! Tanrı'nın adını yüceltmenin en sahici yolu, O'nun suretini taşıyan insanın onurunu yüceltmektir.

Yusuf Beğtaş